

HOITOSUOSITUSTEN KÄYTTÖNOTOSSA TAPAHTUVA TIEDON ”HÄVIKKI” ESTEENÄ TUTKIMUSNÄYTÖN HYÖDYNTÄMISELLE

TAUSTA

Terveystieteiden tutkimuskeskuksessa tutkimusnäytön hyödyntäminen on puutteellista. Näyttöön perustuvien suositusten tarkoituksena on helpottaa tutkimusnäytön käyttöönottoa käytännössä. Hoitosuositukset edistävät yhdenmukaista ja laadukasta hoitoa sekä lisäävät hoidon kustannustehokkuutta. Tästä huolimatta suosituksilla on ollut rajallinen vaikutus terveydenhuollon ammattilaisten (tässä katsauksen kohderyhmänä lääkärit) toimintaan. Tämä näyttövinkki perustuu järjestelmälliseen katsaukseen, jonka taustalla on Pathman ym. (1996) teoreettinen malli tiedon käyttöönoton vaiheista: 1) tietoisuus (awareness), 2) hyväksyntä (agreement), 3) omaksuminen (adoption) ja 4) sitoutuminen (adherence).

KYSYMYKSET

Millainen on hoitosuositusten hyödyntämiseen liittyvä tiedon ”hävikki” käytännössä?

AINEISTO JA MENETELMÄT

Katsaukseen hyväksyttiin tutkimukset (n=11), joissa tarkasteltiin näyttöön perustuvien hoitosuositusten käyttöönottoa edellä kuvattujen neljän vaiheen kautta (tietoisuus – hyväksyntä – omaksuminen – sitoutuminen). Tutkimukset oli toteutettu terveydenhuollon erilaisissa ympäristöissä ja hoitosuositukset kohdentuivat erilaisiin interventioihin, kuten lääkehoitoon, terveyden edistämiseen, anestesian hoitoon. Katsauksen menetelmällinen toteutus on kuvattu alkuperäisessä julkaisussa (Mickan ym. 2011).

SUOSITUKSET SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLTOON

Katsaukseen hyväksytyissä tutkimuksissa (n=11) oli kuvattu vähintään kolme vaihetta Pathman ym. (1996) esittämästä neljästä vaiheesta yhteensä 29 hoitosuosituksen käyttöönottoon liittyen. Tulosten mukaan tiedon ”hävikin” määrä hoitosuosituksen käyttöönotossa oli keskimäärin 15 % nelivaiheisen mallin jokaisessa vaiheessa. Kumulatiivinen ”hävikki” on siten merkittävä ja antaa aiheutta olettaa, etteivät työntekijät (tässä lääkärit) sitoudu (2/3 ajasta) riittävästi hoitosuositusten käyttöön.

Katsauksen johtopäätöksenä on, että Pathman ym (1996) kehittämää mallia voidaan käyttää arvioitaessa hoitosuositusten käyttöönottoa terveydenhuollossa ja eri ammattiryhmien toiminnassa:

- Katsauksessa tarkasteltiin, kuinka lääkärit hyödyntävät hoitosuosituksia päätöksenteossaan. Tulokset antavat aiheutta pohtia suositusten hyödyntämistä myös muiden sosiaali- ja terveydenhuollossa toimivien ammattiryhmien toiminnassa.

Näyttövinkki on hyvälaatuisten järjestelmällisten katsausten ja hoitosuositusten tiivistelmä. Sen tarkoituksena on levittää kansalaisille ja sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille näyttöön perustuvaa tietoa.

- *Tietoisuus hoitosuosituksista*: varmistetaan, että suositus on johdonmukaisesti ja selkeästi ymmärretty eri ammattiryhmissä.
- *Hoitosuositusten hyväksyntä*: Levitetään tietoa suosituksista erityisesti vähän työkokemusta omaaville ja yksin työskenteleville. Hyödynnetään suositusaiheeseen perehtyneitä kollegoita suositusten levittämisessä. Selkeytetään suosituksen mukaisen toiminnan tuloksia, suosituksen mukaista päätöksentekoa ja millaisten potilaiden hoidossa suositusta voidaan hyödyntää.
- *Hoitosuosituksen hyödyntäminen joidenkin potilaiden hoidossa (käyttöönotto)*: Potilaan tarpeiden ja arvojen tunteminen sekä ympäristöön liittyvien esteiden hallinta parantavat suosituksen omaksumista ja siihen sitoutumista. Ammattilaiset ja potilaat tarvitsevat tiivistetyssä muodossa olevaa tietoa mahdollisista sivuvaikutuksista, vasta-aiheista ja riskeistä.
- *Hoitosuosituksen hyödyntäminen kaikkien soveltuvien potilaiden hoidossa (sitoutuminen)*: Riittävä toiminnan suunnittelu, organisointi ja kokeilu poistavat ympäristöön liittyviä esteitä: esimerkiksi erityisklinikat, dokumentointiin liittyvät muistutukset ja potilaille suunnatut posterit.

Alkuperäinen julkaisu:

Mickan S, Burls A, Glasziou P. patterns of "leakage" in the utilization of clinical guidelines: a systematic review. Postgrad Med J 2011; 87; 670-679. Doi: 10.1136/pgmj.2010.116012

TIIVISTELMÄN TEKIJÄT

Tutkija, Anne Korhonen, sh, TtT, Hoitotyön tutkimussäätiö, anne.korhonen@hotus.fi
Tutkimusjohtaja Arja Holopainen, sh, TtT, Hoitotyön tutkimussäätiö,
arja.holopainen@hotus.fi

KÄYTTÖKELPOISUUS SUOMESSA JA LISÄTIETOJA

Vaikka näyttövinkin taustalla olevan järjestelmällisen katsauksen kohderyhmänä olivat lääkärit, voidaan sen tuloksia hyödyntää myös muiden sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten hoitosuositusten käyttöönottoa arvioitaessa. Nelivaiheinen tiedon "hävikkiä" kuvaava malli ohjaa kiinnittämään huomiota hoitosuosituksen käyttöönoton jokaiseen vaiheeseen.